

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

БІОЛОГО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор, проректор з науково-педагогічної роботи

Вікторія ГРАНОВСЬКА

«24» вересня 2021 р.

НАСКРІЗНА ПРОГРАМА ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
освітньо-професійної програми «Технологія виробництва і переробки продукції
тваринництва»
спеціальності 204 Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва

Херсон – 2021

УДК:637(073)

Наскрізна програма практичної підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва» спеціальності 204 Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва. – Херсон, 2021. – 34с.

Розробники наскрізної програми: д.с.-г.н, професор Пелих В.Г., к.с.-г.н., доцент Ведмеденко О.В., к.с.-г.н., доцент Пелих Н.Л., к.с.-г.н., доцент Корбич Н.М., к.с.-г.н., доцент Соболь О.М., к.с.-г.н., доцент Любенко О.І, к.с.-г.н., доцент Папакіна Н.С., к.с.-г.н., доцент Балабанова І.О.

Наскрізну програму розглянуто на засіданні випускових кафедр:
технологій переробки і зберігання сільськогосподарської продукції
Протокол № 1 від «1» вересня 2021 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

Віктор ПЕЛИХ

технології виробництва продукції тваринництва
Протокол № 1 від «30» серпня 2021 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

Олена ВЕДМЕДЕНКО

ветеринарії, гігієни та розведення тварин імені В.П. Коваленко
Протокол № 1 від «1» вересня 2021 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

Наталія ПЕЛИХ

ПОГОДЖЕНО:
Гарант ОП

(підпис)

Наталія КОРБИЧ

СХВАЛЕНО:
Методичною комісією біолого-технологічного факультету
Протокол № 1 від «1» вересня 2021 р.

Голова методичної комісії

(підпис)

Наталія КОРБИЧ

Вченою радою біолого-технологічного факультету
Протокол № 1 від «1» вересня 2021 р.

Голова вченої ради

(підпис)

Ірина БАЛАБАНОВА

ЗМІСТ

Наскрізна програма практичного навчання	4
Загальні положення проведення практик.....	5
Інформація наявності баз практик щодо практичної підготовки здобувачів вищої освіти зі спеціальності 204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва.....	7
1. ПРОГРАМА КОМПЛЕКСНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ №1	9
Технологія виробництва молока та яловичини.....	9
Технологія виробництва свинини, продукції вівчарства та козівництва.....	11
Технологія виробництва продукції птахівництва.....	14
Технологія виробництва рослинних кормів.....	15
Годівля сільськогосподарських тварин і технологія кормів.....	16
Технологія переробки продукції тваринництва.....	18
2. ПРОГРАМА КОМПЛЕКСНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ №2.....	20
Відтворення сільськогосподарських тварин.....	20
Гігієна тварин.....	21
Розведення сільськогосподарських тварин.....	22
3. ПРОГРАМА ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА.....	26
4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ.....	31
Список рекомендованої літератури.....	33

НАСКРІЗНА ПРОГРАМА ПРАКТИЧНОГО НАВЧАННЯ

Наскрізна програма практичного навчання здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня освітньої програми «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва» спеціальності 204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва» включає навчальну і виробничу практику і є невід'ємною складовою навчального процесу підготовки фахівців.

Дана наскрізна програма складена на підставі і відповідно до положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Вищих навчальних закладів України, затвердженому наказом Міністерства освіти і науки України № 93 від 8 квітня 1993 року. Навчальним планом підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва» передбачено практики відповідно графіку (табл.1).

Таблиця 1

Навчальні та виробничі практики

№ з/п	Вид практики	Найменування практики	Семестр	Кількість кредитів	Кількість годин
1	навчальна	Комплексна навчальна практика №1:	2	6	180
		- Технологія виробництва молока та яловичини	2	1	30
		- Технологія виробництва свинини, продукції вівчарства та козівництва	2	1	30
		- Технологія виробництва продукції птахівництва	2	1	30
		- Технологія виробництва рослинних кормів	2	1	30
		- Годівля сільськогосподарських тварин і технологія кормів	2	1	30
		- Технологія переробки продукції тваринництва	2	1	30
2	навчальна	Комплексна навчальна практика №2	4	3	90
		- Відтворення сільськогосподарських тварин	4	1	30
		- Гігієна тварин	4	1	30
		- Розведення сільськогосподарських тварин	4	1	30
3	виробнича	Виробнича практика	6	9	270
4	навчальна	Навчальна практика	7	3	90

Наскрізна програма є основним документом, який визначає обсяг, строки і загальний порядок проведення практичних занять здобувачів вищої освіти.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИК

Ступенева система підготовки фахівців відповідає потребам окремих складових галузі тваринництва із урахуванням вимог «Національної програми розвитку аграрного комплексу України на довгу перспективу». В програмах практичного навчання слід враховувати ті зміни, які стались внаслідок реформування сільськогосподарського сектору виробництва продукції, запровадження різних форм господарювання та елементів ринкової економіки, підвищення вимог до якості професійної підготовки фахівців з технології виробництва та переробки продукції тваринництва.

Набуття професійних практичних навичок висококваліфікованого фахівця можливе лише за умов безпосередньої участі у виробничих процесах на базі господарств різного типу і різних форм власності, підрозділах науково-дослідних установ. Ці вимоги до практичної підготовки фахівців забезпечуються через наскрізну систему взаємопов'язаних практик – навчальних (молодші курси) і виробничих (старші курси).

Навчальні практики проводяться у навчальних, навчально-наукових, навчально-науково-виробничих лабораторіях, а також провідних підприємств, організацій та установ України, що відповідають вимогам освітньо-професійних програм підготовки здобувачів вищої освіти. Завданням таких практик є ознайомлення здобувачів зі специфікою напряму та спеціальності підготовки. Керівництво практикою забезпечують науково-педагогічні працівники університету. Зміст, форми, тривалість, терміни проведення навчальної практики визначаються робочим навчальним планом, програмою практики та графіком практики.

Після проведення навчальних практик керівники складають короткий письмовий звіт про виконання програми навчальної практики та вказують обсяг виконаної роботи в процесі її проходження в двох примірниках – один направляється в деканат, другий – в навчально-методичний відділ. В звіті повинні висвітлюватись такі питання:

1. Завдання, місце та час проведення навчальної практики.
2. Умови і особливості проходження практики.
3. Дотримання здобувачами вищої освіти правил з техніки безпеки.
4. Ступінь і якість виконання навчальної практики здобувачами вищої освіти.

Виробнича практика проводиться на третьому році навчання. Завданням таких практик є розширення, поглиблення та закріплення знань, які здобувачі вищої освіти отримують під час вивчення циклу спеціальних дисциплін та формування вмінь практичного застосування цих знань в умовах виробництва, набуття і вдосконалення професійної майстерності, а також збір фактичного матеріалу для виконання випускної кваліфікаційної роботи. Такі види практик проводяться в навчально-виробничих та провідних підприємствах України на основі укладених договорів. Керівництво практикою забезпечують науково-педагогічні працівники кафедр університету та особи з числа адміністративного персоналу господарств, підприємств, організацій та установ.

Перед початком практики обов'язково проводиться інструктаж здобувачів вищої освіти з охорони праці, техніки безпеки, пожежної безпеки, особистої та

виробничої гігієни і санітарії. По закінченню практики здобувачі вищої освіти складають залік, який заноситься до залікової книжки. Оцінювання навчальної практики прирівнюється до оцінювання теоретичного навчання і враховується під час підведення підсумків загальної успішності здобувачів вищої освіти.

Вищі навчальні заклади щороку укладають взаємовигідні договори з сільськогосподарськими підприємствами, організаціями і об'єднаннями на наступний рік: погоджують з ними робочі програми і календарні графіки проходження практик.

За умови, що навчальна практика є продовженням вивчення навчальних дисциплін, вона проводиться викладачами, які викладають відповідні навчальні дисципліни.

Обов'язки здобувачів-практикантів. При проходженні практик здобувачі вищої освіти зобов'язані:

- ✓ повністю виконувати завдання, передбачені програмою практики;
- ✓ перебувати на місці практики у термін, визначений наказом і відрядженням;
- ✓ дотримуватись діючих в установах правил внутрішнього трудового розпорядку;
- ✓ вивчати та строго дотримуватись правил охорони праці, техніки безпеки і виробничої санітарії.

Вимоги до баз практик. Основною вимогою до баз практики з кожного її виду є їх здатність забезпечити виконання програми практики.

Визначення баз практики здійснюється адміністрацією навчального закладу на основі прямих договорів з підприємствами, організаціями, установами незалежно від їх організаційно-правових форм і форм власності. Навчальна практика для отримання первинних професійних навичок може проводитись у навчальних, навчально-виробничих майстернях, навчальних господарствах, навчально-дослідних ділянках, регіональних навчально-практичних центрах та інших допоміжних об'єктах навчального закладу. Виробнича практика організовується в передових підприємствах і установах аграрного сектору, а також — навчально-виробничих майстернях, філіях, кафедр на виробництві, проблемних та галузевих лабораторіях, господарствах навчальних закладів та інших структурних підрозділах, що виробляють товарну продукцію, технологія виробництва якої відповідає вимогам програми практики.

ІНФОРМАЦІЯ
наявності баз практики щодо практичної підготовки
здобувачів вищої освіти
біолого-технологічного факультету
зі спеціальності 204 «Технологія виробництва і переробки продукції
тваринництва

№ з/п	База практики (повна назва та юридична адреса підприємства, організації, установи)	Наявність договору
1	Філія «Чорнобаївське» Приватного акціонерного товариства «Агрохолдинг Авангард», с. Східне, Херсонський р-н, Херсонська обл., 75020	№ 0110 від 01.10.2016, термін дії до 2021 р. включно
2	Фермерське господарство «Два князя», вул. Леніна, буд. 55, с. Зелений Гай, Василівський р-н, Запорізька обл., 72231	4Бт/17 від 25.09.17, термін дії до 2022 р. включно
3	Публічне акціонерне товариство «Миронівський хлібопродукт», вул. Елеваторна, 1, м. Миронівка, Київська обл., 08800	2Бт/18 від 06.02.2018 р., термін дії до 2023 р.
4	Товариство з обмеженою відповідальністю «Торговий дом «Долинское», вул. Миру, буд. 4, с. Долинське, Каховський р-н, Херсонська обл., 75224	№40/10/19 від 18.10.2019, термін дії до 18.10.2022 р. від 13.02.2020, термін дії до 30 серпня 2025 р.
5	Державне підприємство «Дослідне господарство Інституту рису Національної академії аграрних наук України», вул. Студентська, буд. 11, с. Антонівка, Скадовський р-н, Херсонська обл., 75705	№ 129 від 22.07.2017, термін дії 2021 р. включно
6	Сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю «Дніпро», вул. Південна, буд. 3, с. Новодмитрівка, Херсонський р-н, Херсонська обл., 75004	від 01.07.2020, термін дії до 01.07.2025 р.
7	Товариство з обмеженою відповідальністю «Лідер», вул. Набережна, 54, с. Веселий Гай, Новомиkolaївський район, Запорізька область, 70120	від 03.11.2018, термін дії до 29.12.2023 р.
8	Державне підприємство «Дослідне господарство «Асканійське» Асканійської державної сільськогосподарської дослідної станції Інституту зрошувального землеробства Національної академії аграрних наук України», вул. 40-річчя Перемоги, буд. 16, с. Тавричанка, Каховський р-н, Херсонська обл., 74862	від 15.10.2019, термін дії до 15.2022 р.
9	Херсонський міський молодіжний клуб любителів коней «Кентавр», вул. Дем'яна Бідного, буд. 9, м. Херсон, 73000	від 15.03.2019, термін дії до 2022 р. включно
10	Фермерське господарство «Нива 2011», вул. 1 Травня, буд. 33, с. Добропілля, Скадовський р-н, Херсонська обл., 75663	№ 15/03/20 від 03.03.2020, термін дії до 31.12.2025 р.
11	Підприємство «Нижньодніпровське звіропромгосподарство» Херсонської обласної спілки	№ 07/02/20 від 25.02.2020, термін дії 31.12.2024 р.

	споживчих товарів, вул. Вишнева, 19, с. Мала Кардашинка, Скадовський р-н, Херсонська обл., 75612	
12	Приватне підприємство «Наш продукт», вул. 9 Східна, буд. 70, м. Херсон, 73000	№ 08/02/20 від 25.02.2020, термін дії 31.12.2024 р.
13	Приватне акціонерне товариство «Агропромислова компанія», вул. Героїв України, 175, м. Мелітополь Запорізька область, 72319	№ 16/03/20 від 03.03.2020, термін дії до 31.01.2025 р.
14	Фермерське господарство «Дністер», вул. Гвардійська, буд. 54, с. Станіслав, Херсонський р-н, Херсонська обл., 75051	№50-11/20 від 17.11..2020, термін дії до 31.12.2025 р.
15	Інститут тваринництва степових районів імені М.Ф. Іванова «Асканія-Нова» - Національний науковий селекційно-генетичний центр з вівчарства, вул. Соборна, буд. 1, смт Асканія-Нова, Каховський р-н, Херсонська обл., 75230	№ 21-03/21 від 05.04.2021, термін дії до 31.12.2026 р.
16	Товариство з обмеженою відповідальністю «СІЛЬПО-ФУД», магазин №197, вул. Залаегерсег, 18, м. Херсон, 73005	№9-09-21 від 09.09.2020, термін дії до 09.09.2023 р.
17	Фермерське господарство «ОАЗИС-Р», вул. Миру, буд. 52, с. Благодатівка, Бериславський р-н Херсонська обл., 74130	№11-03-21 від 04.03.2021, термін дії до 31.12.2026 р.
18	Фермерське господарство «ЕКОФАРМ», вул. Трудова, буд. 55, с. Чернобаївка, Херсонський р-н, Херсонська обл., 75024	№13-03/21 від 19.03.2021, термін дії до 31.12.2025 р.
19	Фермерське господарство «Ольгівська Перлина», с. Ольгівка, вул. Молодіжна, буд. 39, Бериславський р-н, Херсонська обл., 74332	№ 18-03/21 від 22.03.2020, термін дії до 30.08.2023р.
20	Херсонського міського клубу любителів коней «Буцефал», Миколаївське шосе, буд. 10, м. Херсон, 73026	№20-0321 від 29.03.2021, термін дії до 29.03.2023 р.
21	Херсонська обласна громадська організація «Федерація кінного спорту», вул. 1-а Придніпровська, м. Херсон, 73000	№19-03/21 від 23.03.2021, термін дії до 23.03.2023 р.
22	Приватно-орендне сільськогосподарське підприємство «Красна Баштанка», с. Шевченкове, Новобузький р-н, Миколаївська обл., 55644	№14-03/21 від 19.03.2021, термін дії до 17.03.2027 р.
23	Фермерське господарство «Таврійський пасічник», вул. Миру, буд. 27 а, с. Таврійське, Голопристанський р-н, Херсонська обл., 75656	№8-03/21 від 02.03.2021, термін дії до 31.12.2026 р.

1. ПРОГРАМА КОМПЛЕКСНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ №1

з дисциплін:

- Технологія виробництва молока та яловичини,
- Технологія виробництва свинини, продукції вівчарства та козівництва,
- Технологія виробництва свинини, продукції вівчарства та козівництва,
- Технологія виробництва продукції птахівництва,
- Технологія виробництва рослинних кормів,
- Годівля сільськогосподарських тварин і технологія кормів,
- Технологія переробки продукції тваринництва

Термін проведення –II семестр

Тривалість практики – 6 кредитів (180 годин)

ТЕХНОЛОГІЯ ВИРОБНИЦТВА МОЛОКА ТА ЯЛОВИЧИНИ

Тривалість практики – 1 кредит (30 годин)

Мета практики – ознайомлення з основними технологічними процесами виробництва продукції скотарства.

Основним завданням практики є:

- ✓ ознайомлення з основними складовими частинами технології виробництва молока та яловичини;
- ✓ вивчення вимог техніки безпеки під час роботи з доїльними апаратами, а також освоєння безпечних методів роботи з поголів'ям корів;
- ✓ вивчення прийомів підготовки доїльного устаткування та корів до доїння, освоєння прийомів виконання операцій доїння корів;

Об'єм і організація роботи

На навчальну практику "Технологія виробництва молока та яловичини" відведено 30 годин.

Навчальна практика проводиться протягом тижня, в зразкових тваринницьких підприємствах Херсонської області: ТОВ ТД «Долинське», ТОВ «Дніпро» у вигляді виїзних занять, а також на кафедрі технології виробництва продукції тваринництва Херсонського державного аграрно-економічного університету відповідно до плану проведення навчальної практики.

Перед виїздом на практику проводиться інструктаж з техніки безпеки керівником практики з персональною фіксацією цього заходу в журнал з техніки безпеки кафедри з наступним інструктажем в умовах виробництва.

Програма навчальної практики включає такі форми роботи: практичні заняття на базі Державного вищого навчального закладу «Херсонський державний аграрний університет», у тваринницьких приміщеннях з викладачем і представником господарства, самостійну роботу і звітність.

Під час проведення практики здобувачі вищої освіти вперше знайомляться з організацією і технологією утримання та годівлі тварин залежно статі, віку та рівня продуктивності тварин.

План проведення навчальної практики та розподіл годин

№ п/п	Зміст роботи	Кількість годин
1	Ознайомлення здобувачів вищої освіти з тематичним планом та методикою оцінювання практики, правилами оформлення щоденника та звіту. Інструктаж з техніки безпеки.	2
2	Ознайомлення з основними породами великої рогатої худоби різного напрямку продуктивності. Склад поголів'я великої рогатої худоби, показники продуктивності тварин.	4
3	Ознайомлення з особливостями організації машинного доїння корів за різних технологій утримання.	6
4	Знайомство з технологією виробництва молока за безприв'язного боксового утримання та технологією доїння корів в молочному залі на доїльній установці «Ялинка» в умовах ТОВ «ТД «Долинське» Херсонської області.	6
5	Знайомство з технологією виробництва молока за удосконаленого прив'язного утримання та технологією доїння у переносні відра в умовах ТОВ «Дніпро» Херсонської області.	6
6	Знайомство з основами технології виробництва яловичини.	6
Разом		30

У результаті проходження практики здобувачі вищої освіти повинні:
знати:

- ✓ правила техніки безпеки під час роботи з великою рогатою худобою;
- ✓ основні породи великої рогатої худоби;
- ✓ послідовність технологічних операцій доїння корови
- ✓ основні виробничі процеси технології виробництва молока та яловичини.

вміти:

- ✓ здійснювати основні операції по догляду за тваринами;
- ✓ здійснювати облік продуктивності великої рогатої худоби;
- ✓ проводити розбирання і збирання доїльних апаратів для корів;
- ✓ підключати доїльний апарат до кранів вакуум-трубопроводу;
- ✓ налаштовувати і перевіряти правильність роботи пульсатора;
- ✓ надівати на соски вимені корови доїльні стакани;
- ✓ здійснювати механізоване додоювання корови;
- ✓ правильно знімати доїльний апарат;
- ✓ визначати за екстер'єрними ознаками напрям продуктивності великої рогатої худоби.

Звітність про проходження практики

За кожний день проходження навчальної практики здобувачі вищої освіти повинні робити записи у щоденнику з позначенням особистої участі у виконаній роботі. Після закінчення практики, на підставі записів у щоденнику та інших даних складається звіт, відповідно до розділів, які передбачено планом.

Оформлений належним чином звіт та його захист є основою для оцінки результатів навчальної практики здобувачів вищої освіти керівником у вигляді заліку.

ТЕХНОЛОГІЯ ВИРОБНИЦТВА СВИНИНИ, ПРОДУКЦІЇ ВІВЧАРСТВА ТА КОЗІВНИЦТВА

Тривалість практики – 1 кредит (30 годин)

Мета практики - набуття практичних знань і навичок з основних технологічних процесів виробництва продукції свинарства вівчарства і козівництва;

Основним завданням практики є:

- ознайомлення з технологічним обладнанням господарства з виробництва свинини вовни, смушків, овчин та баранини;
- формування професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час виконання технологічних операцій з виробництва свинини на відповідних ділянках:
  - організація відтворення стада свиней;
  - прийняття опоросу свиноматок;
  - нумерація свиней;
  - вирощування поросят-сисунів;
  - догляд та годівля за відстаючими в рості поросятами;
  - формування груп на дорощування та відгодівлі.
- формування професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час виконання технологічних операцій з виробництва продукції вівчарства і козівництва на відповідних ділянках:
  - первинна переробка і використання вовни та пуху у різних виробках;
  - первинна переробка, консервування та сортування шкурок;
  - мічення овець та кіз;
  - доїння овець та кіз;
  - запліднення овець та кіз;
  - годівля та утримання овець та кіз.

Об'єм і організація роботи

На навчальну практику з *"Технології виробництва свинини"* відведено 15 годин. Практика проводиться групами під керівництвом викладача. Місце проведення практики:

- Херсонський державний аграрно-економічний університет;
- ТОВ «Агропромислова компанія» Херсонської області.

План проведення навчальної практики та розподіл годин

№ п/п	Зміст роботи	Кількість годин
1	Ознайомлення з тематичним планом та методикою оцінювання практики, правилами оформлення щоденників та звітів. Інструктаж з техніки безпеки.	1
2	Знайомство з ТОВ «Агропромислова компанія» Херсонської області. Знайомство з обладнанням та роботою пункту штучного осіменіння свиноматок	2
3	Знайомство з основними породами свиней.	2
4	Знайомство з основами технологічними операціями вирощування поросят-сисунів.	4
5	Знайомство з основами технологічними операціями технології дорощування та вирощування ремонтного молодняка.	3
6	Знайомство з організацією м'ясної відгодівлі свиней	2
7	Оформлення щоденника. Складання звіту про проходження ознайомчої практики та його захист. Оцінювання знань, набутих під час проходження ознайомчої практики.	1
Разом		15

**У результаті проходження практики здобувачі вищої освіти повинні:
знати:**

- особливості технологій відтворення стада свиней;
- типи станового обладнання, нормативні параметри утримання свиней різних фізіологічних і виробничих груп;
- критичні періоди росту і розвитку молодняка свиней;
- особливості відгодівлі різних виробничих груп свиней;
- види відгодівлі свиней і їх особливості;

вміти:

- визначати матку в певному фізіологічному стані (охоти, поросності);
- прийняти опорос;
- закріпити поросят під сосками свиноматки;
- мітить поросят і провести ампутацію кльків і хвоста, вибракувати і провести відлучення поросят від свиноматки;
- управляти технологічним обладнанням;
- виконувати роботи, пов'язані з технологією догляду, годівлі і напування свиней;
- дотримуватись техніки безпеки праці.

На навчальну практику з *"Технології виробництва продукції вівчарства та козівництва"* відведено 15 годин. Практика проводиться групами під керівництвом викладача. Місце проведення практики: Інститут тваринництва степових районів ім. М.Ф. Іванова

План проведення навчальної практики та розподіл годин

№ п/п	Зміст роботи	Кількість годин
1	Ознайомлення з тематичним планом та методикою оцінювання практики, правилами оформлення щоденників та звітів. Інструктаж з техніки безпеки.	1
2	Знайомство з підрозділами Інституту тваринництва степових районів ім. М.Ф. Іванова.	2
3	Знайомство з основними породами овець.	2
4	Знайомство з основами технологічними операціями вирощування овець різних статевих-вікових груп (барани-плідники, вівцематки, ярки, барани-річняки).	4
5	Знайомство з основними принципами годівлі овець різних статевих-вікових груп (барани-плідники, вівцематки, ярки, барани-річняки) у з урахуванням періоду року	3
6	Знайомство з організацією забою та запліднення овець	2
7	Оформлення щоденника. Складання звіту про проходження ознайомчої практики та його захист. Оцінювання знань, набутих під час проходження ознайомчої практики.	1
Разом		15

У результаті проходження практики здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

- якісні та кількісні властивості вовни овець і кіз, використання їх у системі оцінювання та переробки сировини;
- основи технології виробництва продукції овець та кіз;
- відтворення стада овець та кіз;
- особливості годівлі овець та кіз;
- зоогігієнічні вимоги до системи утримання та догляду овець та кіз;

вміти:

- визначати матку в певному фізіологічному стані (охоти, суягність);
- прийняти ягніння;
- провести мічення овець;
- провести оцінку якісних показників вовни;
- дотримуватись техніки безпеки праці.

Звітність про проходження практики:

По закінченню проходження практики здобувачі вищої освіти оформлюють звіт про виконану роботу і захищають його. За підсумками навчальної практики здобувачі вищої освіти одержують залік.

ТЕХНОЛОГІЯ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ПТАХІВНИЦТВА

Тривалість практики – 1 кредит (30 годин)

Мета практики - набуття практичних знань і навичок з основних технологічних процесів виробництва продукції птахівництва.

Основним завданням практики є:

- ✓ оволодіння сучасними методами, формами організації та знаряддям праці в галузі птахівництва;
- ✓ формування професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в виробничих умовах;
- ✓ вміння використовувати здобутті знання на практиці.

Об'єм і організація роботи

На навчальну ознайомчу практику з "Технології виробництва продукції птахівництва" відведено 30 годин. Практика проводиться групами під керівництвом викладача. Місце проведення практики:

- Херсонський державний аграрно-економічний університет;
- Філія «Чорнобаївське» ПрАТ «Агрохолдинг Авангард» Херсонської області.

План проведення навчальної практики та розподіл годин

№ п/п	Зміст роботи	Кількість годин
1	Ознайомлення здобувачів вищої освіти з тематичним планом та методикою оцінювання практики, правилами оформлення щоденників та звітів. Здобувачі вищої освіти проходять інструктаж з техніки безпеки.	2
2	Знайомство здобувачів вищої освіти з Філією «Чорнобаївське» ПрАТ «Агрохолдинг Авангард» Херсонської області. Знайомство з технологією виробництва харчових яєць в умовах господарства.	8
3	Знайомство з основами технології виробництва м'яса птахів. Знайомство з основними породами та кросами сільськогосподарських птахів.	8
4	Знайомство з основами інкубації. Відбір яєць для інкубації, морфологічна будова яйця.	8
5	Оформлення щоденника. Складання звіту про проходження ознайомчої практики та його захист. Оцінювання знань, набутих під час проходження ознайомчої практики.	4
Разом		30

У результаті проходження практики здобувачі вищої освіти повинні:
знати:

- ✓ історію розвитку птахівництва;
- ✓ системотвірні фактори птахівництва;

- ✓ технологію як науку і практику виробництва продукції птахівництва;
- ✓ місце птахів у природі та в житті людини;

вміти:

- ✓ володіти та вміти користуватися сучасними методами, формами організації та знаряддям праці в птахівництві;
- ✓ створювати умови для вирощування і утримання птиці.

Звітність про проходження практики:

По закінченню проходження практики здобувачі вищої освіти оформлюють звіт про виконану роботу і захищають його. За підсумками навчальної практики здобувачі вищої освіти одержують залік.

ТЕХНОЛОГІЯ ВИРОБНИЦТВА РОСЛИННИХ КОРМІВ

Тривалість практики – 1 кредит (30 годин)

Мета і завдання практики: знайомство з рослинним світом, вивчення кормових рослин, підготовка до вивчення основ агрономії та кормовиробництва, вивчення способів заготівлі і зберігання кормів, ознайомлення з зеленим конвеєром, станом виробництва кормів у господарстві.

Організація практики

Навчальна практика з дисципліни "Технологія кормів з основами кормовиробництва" для здобувачів вищої освіти першого року навчання біолого-технологічного факультету проводиться в одному із кращих господарств регіону, яке має досить високий рівень ведення тваринництва.

Навчальна практика проводиться згідно з наказом ректора вищого навчального закладу, а керівником практики є викладач, який несе повну відповідальність за виконання програми практики та безпеку здобувачів вищої освіти у термін її проведення.

На початку проведення практики зі здобувачами вищої освіти проводиться інструктаж з техніки безпеки відповідальними особами, як у навчальному закладі, так і в господарстві, де буде проводитися практика.

План проведення навчальної практики та розподіл годин

№ п/п	Зміст навчальної практики	Кількість годин
1	2	3
1	Ввідний інструктаж з техніки безпеки	0,5
	Знайомство з роботою кормоцеху та підготовкою кормів до згодовування, роздавання кормів тваринам згідно раціонів	2,5
	Коренебульбоплоди. Баштанні культури. Технологія їх вирощування та використання	3
2	Морфологічні особливості сіяних багаторічних бобових та злакових трав. Визначення фаз вегетації рослин та їх урожайності	6

3	Морфологічні особливості зернофуражних та силосних культур. Визначення фаз вегетації рослин, урожайності та використання їх в	6
4	Кормові, отруйні та шкідливі рослини пасовищ. Способи раціонального випасання тварин. Визначення запасів грубих та соковитих кормів у господарстві (вимірювання об'єму траншей, обмір скирт)	6
5	Заготівля сіна та сінажу. Визначення ботанічного складу та фаз вегетації у період збирання сіна. Органолептична оцінка якості сіна (колір, запах, вологість та ін.). Оцінка сіносковища, визначення його	6
Разом		30

Після проведення навчальної практики здобувачі вищої освіти складають залік викладачу - керівнику практики, оформлюється відповідна документація.

Поточний та підсумковий контроль знань проводиться за допомогою ведення щоденника, пред'явлення звітної документації та заліку.

ГОДІВЛЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН І ТЕХНОЛОГІЯ КОРМІВ

Тривалість практики – 1 кредит (30 годин)

Мета і завдання практики. Метою навчальної практики з годівлі сільськогосподарських тварин є закріплення і поглиблення теоретичних знань і набуття практичних навичок по раціональній організації годівлі тварин і забезпечення отримання необхідної кількості і якості продукції при економному витрачанні кормів, збереження здоров'я та відтворних якостей тварин.

Основними завданнями практики є:

- ✓ організаційної структури та штату ферм господарства, функціональні обов'язки робітників, основні та додаткові виробничі об'єкти, які діють на території ферми, їх призначення, стан електро- і водопостачання, а також системи каналізації;
- ✓ діючу технологію утримання тварин та виробництва продукції тваринництва, характеристику спеціалізації тваринництва, продуктивність тварин і птиці, витрати кормів на одиницю продукції, рентабельність виробництва;
- ✓ технологію виробництва кормів у господарстві та їх використання в годівлі тварин, підготовку кормів до згодовування. Енергоощадні технології виробництва продукції;
- ✓ технологію годівлі тварин та птиці залежно від їх виду, статі, рівня продуктивності, фізіологічного стану та умов утримання;
- ✓ раціони годівлі тварин різних видів, їх недоліки, шляхи поповнення недостатніх речовин. Збагачення комбікормів, кормосумішей і раціонів кормовими добавками;
- ✓ зоотехнічний і ветеринарний контроль поживності і якості кормів у господарстві. Умови одержання екологічно чистої продукції.

Організація проведення практики

Навчальна практика проводиться в одному із кращих господарств регіону, яке має досить високий рівень ведення тваринництва. Під час проведення практики здобувачі вищої освіти вперше знайомляться з організацією і технологією годівлі тварин в залежності від статі, віку та рівня їх продуктивності, використанню кормових засобів і кормових добавок, технологією заготівлі кормів, визначенню їх якості і своєчасного обліку.

За групою здобувачів вищої освіти закріплюється викладач – керівник практики та керівник структурного підрозділу господарства. Протягом одного дня відпрацьовується одне завдання.

План проведення навчальної практики і розподіл годин

№ п/п	Тема заняття	Кількість годин
1	Ознайомлення із господарством, його керівництвом та зооветеринарними спеціалістами. Ознайомлення із спеціалізацією ферми та показниками виробництва продукції тваринництва.	6
2	Ознайомлення з особливостями технології утримання тварин та розмірами технологічних груп.	6
3	Організація кормової бази для поголів'я тварин. Ознайомлення зі схемою зеленого конвеєра. Умови закладання та використання культурних пасовищ.	6
4	Ознайомлення з технологією годівлі тварин. Поняття про раціон годівлі тварин, його структуру і тип годівлі. Аналіз раціонів і їх покращення.	6
5	Ознайомлення на фермі з технологією годівлі різних видів (статеві-вікових груп) сільськогосподарських тварин.	6
Разом:		30

В результаті проходження практики здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

- ✓ особливості травлення та обміну речовин у тварин різних видів і вікових груп;
- ✓ роль поживних, мінеральних і біологічно активних речовин в організмі, їх вплив на фізіологічний стан і продуктивність;
- ✓ класифікацію, властивості кормів та зміни їх складу при заготівлі, зберіганні та підготовці до згодовування, вимоги стандартів до якості кормів.

вміти:

- ✓ проводити хімічний аналіз і розраховувати поживність кормів;
- ✓ визначати норму годівлі, складати раціони за деталізованими нормами;
- ✓ розраховувати потребу господарства в кормах для тваринництва;
- ✓ здійснювати контроль за рівнем і повноцінністю годівлі;
- ✓ розробляти рецепти комбикормів, преміксів, кормових сумішок для окремих статево-вікових груп тварин за різних систем їх утримання;
- ✓ використовувати досягнення вітчизняної та зарубіжної науки і передового досвіду з інтенсифікації годівлі тварин.

Звітність про проходження практики

По закінченню проходження кожного дня практики здобувачі вищої освіти заповнюють щоденник. Щоденник оформлюється згідно вимог щодо виконання письмових робіт і повинен бути захищеним у передбачені навчальним планом строки. За результатами практики здобувачі вищої освіти отримують залік.

ТЕХНОЛОГІЯ ПЕРЕРОБКИ ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА

Тривалість практики – 1 кредит (30 годин)

Мета і завдання практики. Отримання первинних професійних умінь і навичок, ознайомлення з основними технологічними процесами виробництва продукції тваринництва.

Основним завданням практики є:

- ознайомлення з основними операціями переробки продукції тваринництва: вхідний контроль сировини, технологічна схема виготовлення та аналіз якості готового продукту;
- вивчення прийомів підготовки основної та допоміжної сировини;
- відпрацювання параметрів переробки продуктів тваринництва;
- ознайомлення з методиками визначення якості сировини та готового продукту;
- закріплення у здобувачів вищої освіти навичок роботи з обладнанням, яке використовується в лабораторіях;
- закріплення вмінь організації лабораторних досліджень;
- підготовка здобувачів вищої освіти до проходження загально-технологічної практики з переробки продукції тваринництва.

Організація проведення практики

На навчальну практику «Технологія переробки продукції тваринництва» відведено 30 годин.

Навчальна практика проводиться впродовж тижня на кафедрі технологій переробки та зберігання сільськогосподарської продукції Херсонського державного аграрно-економічного університету відповідно до плану проведення навчальної практики.

Перед початком робіт усі здобувачі вищої освіти проходять інструктаж з техніки безпеки, про оформлюється акт установленої форми. Кожен здобувач вищої освіти під час практики самостійно виконує певний обсяг робіт. Особлива увага приділяється роботі з приладами і матеріалами, хімічним посудом та реактивами, веденню лабораторних записів, організації вимірювань, оформленню роботи.

Після закінчення практики здобувачі вищої освіти складають письмовий звіт, який оформляється кожен індивідуально. У звіті вказуються основні положення методик експериментальних досліджень та особливості техніки проведення лабораторних аналізів, фактори, які впливають на точність результатів та висновки. За підсумками виробничої практики та за звітом здобувачі вищої освіти індивідуально захищають свої роботи.

План проведення проходження практики та розподіл годин

№ п/п	Заходи	Кількість годин
1	Виготовлення мила за різними технологіями Визначення параметрів основних технологічних операцій переробки технічної жирової сировини. Визначення кількісних та якісних показників технічного жиру.	8
2	Підготовка сировини для виготовлення фаршу для м'ясних напівфабрикатів. Відпрацювання параметрів виготовлення напівфабрикатів з фаршу: пельмені, котлети. Оцінка якості сировини та готового продукту. Вийзд на підприємство ФО-П Бородіна Л.	8
3	Підготовка сировини для виготовлення рибопродуктів. Відпрацювання параметрів виготовлення рибопродуктів Оцінка якості сировини та готового продукту.	6
4	Підготовка допоміжної сировини тваринного та рослинного походження для виготовлення м'ясопродуктів. Відпрацювання параметрів підготовки допоміжної сировини. Оцінка якості готового продукту.	6
5	Підготовка звіту	2
Разом		30

В результаті проходження практики здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

- правила техніки безпеки під час роботи у лабораторії;
- вимоги державних стандартів до сировини і готової продукції;
- властивості основної та допоміжної сировини;
- загальні характеристики технологічних процесів виготовлення продуктів тваринництва;
- сучасні методи контролю готової продукції.

вміти:

- виконувати розрахунки продуктового балансу м'ясопродуктів та виходу іншої продукції;
- здійснювати контроль якості сировини і готової продукції;
- вирішувати питання виробництва, переробки і реалізації продукції, яка б за якістю відповідала вимогам міжнародних стандартів;
- встановлювати положення для загального і багаторазового застосування завдань з метою досягнення оптимального ступеня впорядкування у певній сфері, результатом якої є підвищення ступеня відповідності продукції, процесів та послуг їх функціональному призначенню.

Звітність про проходження практики

За кожний день проходження навчальної практики здобувач вищої освіти повинен робити записи у щоденнику з позначенням особистої участі у виконаній роботі. Після закінчення практики, на підставі записів у щоденнику та інших даних складається звіт, відповідно до розділів, які передбачено планом.

2. ПРОГРАМА КОМПЛЕКСНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ №2

з дисциплін:

- Відтворення сільськогосподарських тварин
- Гігієна тварин
- Розведення сільськогосподарських тварин

*Термін проведення –IV семестр
Тривалість практики – 3 кредити (90 годин)*

ВІДТВОРЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН

Тривалість практики – 1 кредит (30 годин)

Мета і завдання практики. Навчальна практика є завершальним етапом вивчення курсу «Технологія відтворення с.-г. тварин» її метою є поглиблення теоретичних знань та набуття практичних навичок із організації та практичного виконання технології відтворення с.-г. тварин.

Основними завданнями практики є:

Засвоєння здобувачами вищої освіти:

- ✓ Раціональної технології використання племінних плідників у господарствах різних форм власності;
- ✓ Організацію роботи пунктів штучного осіменіння, лабораторій з відтворення стада;
- ✓ Техніку осіменіння самок сільськогосподарських тварин різними способами;
- ✓ Способи симуляції і синхронізації відтворювальної функції тварин;
- ✓ Оперативний контроль і облік відтворення сільськогосподарських тварин.

Організація проведення практики.

Навчальна практика проводиться на базі біолого-технологічного факультету ХДАЕУ.

План проведення навчальної практики і розподіл годин

№ п/п	Зміст навчальної практики	Кількість годин
1	Техніка безпеки при виконанні робіт із відтворення тварин	2
2	Фізіологічні основи одержання та технологія використання сперми плідників	4
3	Технологія штучного осіменіння корів і телиць	4
4	Теоретичні передумови і технологія штучного осіменіння свиней	4
5	Технологія штучного осіменіння овець і кіз	4
6	Технологія штучного осіменіння у конярстві	4
7	Теорія і технологія штучного осіменіння сільськогосподарських птахів	4
8	Технологія штучного осіменіння бджіл	4
Разом:		30

У результаті проходження практики здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

- ✓ Основні принципи та особливості організації відтворення поголів'я сільськогосподарських тварин і птиці
- ✓ Основні шляхи вирішення питання поліпшення рівня відтворення в умовах підприємств різної форми власності
- ✓ Проводити облік та контроль показників відтворення на підприємствах різних форм власності.

вміти:

- ✓ збирати и використовувати штучні вагіни різних моделей, залежно від біологічного виду плідників;
- ✓ одержувати сперму від видатних плідників різними методами;
- ✓ оцінювати, розводити, та заморожувати натівну сперму;
- ✓ провадити розморозжування та оцінку сперми плідників;
- ✓ провадити осіменіння самок сільськогосподарських тварин різними методами;
- ✓ діагностувати статеву охоту та вагітність самок.

Звітність про проходження практики

За результатами проходження практики здобувачі вищої освіти оформлюють щоденник де вказують основний зміст практичної роботи та надбаних практичних навичок. За підсумками практики здобувачі вищої освіти одержують залік. Щоденник оформлюється згідно вимог щодо виконання письмових робіт і повинен бути захищеним у передбачені навчальним планом строки.

ГІГІЄНА ТВАРИН

Тривалість практики -1 кредит (30 годин)

Мета і завдання практики. Навчальна практика є завершальним етапом вивчення I розділу курсу дисципліни "Гігієна тварин" (1-2 змістовних частин) - "Загальна гігієна тварин" з метою закріплення і поглиблення теоретичних знань і набуття практичних навичок з оцінки та нормування мікроклімату тваринницьких приміщень, а також практичного створення головних умов ведення тваринництва та особливостей догляду за тваринами.

Основними завданнями практики є:

- ✓ вивчення санітарно-гігієнічного стану мікроклімату тваринницьких приміщень;
- ✓ аналіз санітарно-гігієнічного стану догляду за тваринами;
- ✓ оцінка існуючої системи водопостачання та водопою тварин протягом року;
- ✓ оцінка умов зберігання кормів, їх підготовки до згодовування та технології згодовування, а також організації літньо-пасовищного утримання і відповідного режиму випасання;
- ✓ засвоїти існуючої санітарно-гігієнічної умови вирощування молодняка тварин в господарствах;

Організація проведення практики

Навчальна практика проводиться в літній періоді у першій декаді липня, щоденно, протягом тижня, в зразкових тваринницьких підприємствах Херсонської області у вигляді виїзних занять, відповідно до плану проведення навчальної практики.

План проведення навчальної практики і розподіл годин

№ п/п	Об'єкт вивчення	Зміст практики	Кількість годин
1	Вивчення санітарно-гігієнічного стану мікроклімату тваринницьких приміщень.	В одному з приміщень для утримання тварин визначити основні параметри мікроклімату (природне і штучне освітлення, гігromетричні показники вологості, температуру, рух, тиск повітря, вміст аміаку, сірководню, вуглекислого газу та ін.). Порівняти одержані результати з нормативними даними, проаналізувати відповідність їх зоогігієнічними вимогам.	4
2	Аналіз санітарно-гігієнічного стану догляду за тваринами	Вивчити і оцінити системи та способи утримання тварин різних статево-вікових груп, умови догляду за ними. Проаналізувати стан догляду за шкірою, кінцівками, копитами тварин, стан догляду за вим'ям у корів, санітарний стан процесу підготовки до доїння і під час доїння. Порівняти одержані результати з нормативними даними, проаналізувати відповідність їх зоогігієнічним вимогам.	6
3	Оцінка існуючої системи водопостачання та водопою тварин протягом року.	Провести оцінювання вододжерел, водопостачання і напування тварин. Визначити стан води за органолептичними показниками. Дати санітарну оцінку існуючої системи водопостачання. Порівняти одержані результати з нормативними даними, проаналізувати відповідність їх зоогігієнічним вимогам.	4
4	Оцінка умов зберігання кормів, їх підготовки до згодовування та технології згодовування, а також організації літньо-пасовищного утримання і відповідного режиму	Провести санітарно-гігієнічне оцінювання кормів і годівлі: вивчити методи заготівлі і зберігання різних видів кормів, їх оцінювання за органолептичними і лабораторними показниками, ознайомитися з результатами лабораторного дослідження сироватки крові та виявити захворювання, які виникають внаслідок порушення норм і правил годівлі. Порівняти одержані результати з нормативними даними, проаналізувати відповідність їх зоогігієнічним вимогам.	6

	випасання.		
5	Санітарно-гігієнічні умови вирощування молодняка тварин у господарстві.	Охарактеризувати основні етапи підготовки і проведення пологів у с.-г. тварин, які утримуються в господарстві. Описати основні умови догляду за тваринами в післяродовий період Дати зоотехнічну оцінку способів та умов вирощування молодняка, зазначити особливості та відповідність умов вирощування зоогігієнічним вимогам.	6
6	Санітарно-гігієнічні умови утримання тварин у господарстві.	Вивчити і проаналізувати ділянку під забудову ферми, розташування приміщень на ній, а також облаштування вигульних майданчиків, благоустрій території, санітарний стан дезбар'єрів, санпропусника, ветеринарних об'єктів. Заходи щодо санітарної охорони ґрунтів. Порівняти одержані результати з нормативними даними, проаналізувати відповідність їх зоогігієнічними вимогам	4
Разом:			30

В результаті проходження практики здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

- ✓ основні умови та засоби створення оптимального мікроклімату тваринницьких приміщень;
- ✓ стан догляду за тваринами та основні спостережень, засоби, що застосовуються для цього, також стан процесів пов'язаних з доїнням та обслуговуванням корів, санітарно-гігієнічний стан обладнання посуду, системи організації моціону;
- ✓ ступінь дотримання санітарно-гігієнічних вимог у водопостачанні та напуванні тварин;
- ✓ санітарно-гігієнічні умови кормозберігання, кормоприготування і згодовування кормів;
- ✓ контролювати дотримання зоогігієнічних вимог при вирощуванні молодняка с.-г. тварин у господарстві;
- ✓ ступінь відповідності умов утримання тварин на фермі зоогігієнічних вимог;

вміти:

- ✓ застосувати методи оцінки санітарно-гігієнічного стану тваринницьких об'єктів;
- ✓ аналізувати методики оцінки санітарно-гігієнічного стану тваринницьких об'єктів;
- ✓ аналізувати умови догляду, кормоприготування, годівлі, а також утримання тварин;
- ✓ оцінювати рівень організації виробничих процесів і відповідність їх зоогігієнічним нормам;
- ✓ визначити головні умови створення необхідних параметрів мікроклімату.

Звітність про проходження практики.

За кожний день проходження навчальної практики здобувачі вищої освіти повинні робити записи у щоденнику з позначенням особистої участі у виконаній роботі. Після закінчення практики, на підставі записів у щоденнику та інших даних складається звіт, відповідно до розділів, які передбачено планом, з додаванням необхідних розрахунків, карт, схем, фотографій та пояснень. Оформлений належним чином звіт є основою для оцінки результатів навчальної практики керівником у вигляді заліку.

РОЗВЕДЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН

Тривалість практики -1 кредит (30 годин)

Мета і завдання практики. Метою навчальної практики з дисципліни "Розведення сільськогосподарських тварин" є закріплення знань, отриманих на лекціях та лабораторно-практичних заняттях, розвиток та підкріплення знань з морфології та фізіології тварин шляхом їх вивчення в умовах виробництва.

Особливу увагу слід приділити вибору господарства для проведення навчальної практики. Вибираючи господарства, слід надавати перевагу таким, де утримують сільськогосподарських тварин як мінімум двох, краще трьох і більше видів. Практика проводиться в передових господарствах області, науково-дослідних господарствах, де є не менше двох галузей тваринництва та відповідні матеріали племінного обліку і умови для мешкання здобувачів вищої освіти.

Виключно важливий методичний момент в організації практики - це її терміни, які повинні збігатися з періодом проведення основних зооветеринарних заходів у господарстві, що надасть здобувачам вищої освіти змогу ознайомитись з організаційними особливостями робіт у тваринництві.

Організація проведення практики

Навчальним планом передбачено проведення навчальної практики з розведення сільськогосподарських тварин із здобувачами вищої освіти другого року навчання після завершення 4-го семестру. Її тривалість-30 годин.

Перед виїздом на практику проводиться інструктаж з техніки безпеки керівником практики з персональною фіксацією цього заходу в журналі з техніки безпеки кафедри з наступним інструктажем в умовах виробництва.

Програма навчальної практики включає три форми роботи: практичні заняття в тваринницьких приміщеннях з викладачем і представником господарства, самостійну роботу і звітність.

Для кращого засвоєння виробничих навичок здобувачів вищої освіти слід розподіляти для виконання певних робіт невеликими групами по 4-5 здобувачів вищої освіти у кожній в першій половині дня, коли відбуваються основні виробничі операції. Тривалість практичної роботи залежить від обставин, але в середньому триває 4 години. Необхідно, щоб кожен здобувач вищої освіти під час роботи у виробничих приміщеннях мав спеціальний одяг та відповідне взуття. Під час роботи у приміщеннях, де утримують тварин необхідно дотримуватись дисципліни і правил техніки безпеки, спостерігати за тваринами, вивчати особливості їх поведінки.

План проведення навчальної практики та розподіл годин

№ з/п	Зміст навчальної практики	Кількість годин
1	Ознайомлення з господарством, внутрішньогосподарською спеціалізацією, тваринницькими галузями. Вивчення показників господарської діяльності, зокрема показників продуктивності окремих видів тварин за останні три роки	4
2	Вивчення кількісного, видового і породного складу, статевовікових груп тварин, генеалогії стада, показників рівня продуктивності ліній і родин	6
3	Аналіз росту окремих вікових груп тварин. Визначення живої маси тварин шляхом зважування або взяття промірів. Вирахування абсолютного, середньодобового і відносного приростів	6
4	Знайомство з первинним племінним обліком, способом мічення тварин, порядком присвоєння кличок, методом ідентифікації тварин та їх реєстрації в документах племінного обліку. Визначення походження і породності аналізів родоводів	4
5	Методи обліку молочної продуктивності корів. Визначення надою молока за місяць, лактацію. Проведення контрольних-добових надоїв, вирахування вмісту жиру в молоці за лактацію	6
6	Обробка та аналіз проведеної роботи	4
Разом:		30

В результаті проходження практики здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

- ✓ головні питання селекційно-племінної роботи;
- ✓ взаємозв'язок продуктивних якостей тварин з паратиповими факторами у сільському господарстві;
- ✓ ведення зоотехнічної документації, облік продуктивності тварин, селекційні комп'ютерні програми.

вміти:

- працювати з інструментами для взяття промірів с.-г. тварин;
- ✓ вести виробничу документацію;
- ✓ оцінювати екстер'єр сільськогосподарських тварин різних видів різними методами;
- ✓ керувати виробничими процесами в тваринництві;
- ✓ вести облік продуктивності с.-г. тварин у конкретному господарстві.

Звітність про проходження практики

Результатом роботи здобувача вищої освіти повинно бути засвоєння основних навичок роботи в тваринництві та визначення видового та породного складу тварин господарства.

Формою підсумкових контрольних заходів є залік, який проводиться після завершення навчальної практики, що фіксується у заліковій відомості та відповідному розділі залікової книжки.

3. ПРОГРАМА ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Термін проведення — VI семестр

Тривалість практики - 9 кредитів (270 годин)

Мета і завдання практики. Метою практичного навчання здобувачів вищої освіти університету є узагальнення набутих теоретичних і практичних знань, одержання професійних навичок і умінь, що формують фахівців з вищою освітою відповідно до освітньо-професійної програми «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва» та сприяють поліпшенню якості підготовки фахівців.

Завданням практичного навчання є:

- 1) підготовка фахівців, які спроможні вирішувати виробничі завдання в сучасних ринкових умовах і володіти прийомами і методами, що є складовими новітніх технологій;
- 2) набуття навичок:
  - ✓ прийняття самостійних рішень, виходячи із конкретної виробничої ситуації;
  - ✓ впровадження у виробництво прогресивних технологій та результатів наукових досліджень;
  - ✓ співпраці з трудовим колективом;
  - ✓ відповідної робітничої професії.

Організація проведення практики

Загально-технологічну практику з виробництва продукції тваринництва здобувачі вищої освіти третього року навчання біолого-технологічного факультету проводять у кращих господарствах південного регіону України з різною формою власності. Зокрема, це можуть бути селянські спілки, селянські кооперативи, товариства з обмеженою відповідальністю, фермерські господарства, експериментальні господарства вузів і науково-дослідних інститутів, птахофабрики та племптахо-репродуктори, племпідприємства і їх елевери з вирощування плідників, де вони працюють дублерами завідувачів ферм, бригадирів тваринництва, зоотехніків-селекціонерів, техніків з племінних записів, завідувачів пунктів штучного осіменіння тварин та інших категорій працівників тваринництва.

Керівництво загально-технологічною практикою з виробництва продукції тваринництва, як правило, здійснює викладач тієї кафедри, за якою закріплений здобувач вищої освіти. Викладач-керівник практики є також керівником випускної кваліфікаційної роботи здобувача вищої освіти.

Безпосереднє керівництво виробничою практикою здобувач вищої освіти в господарстві здійснює головний зоотехнік господарства, що оформляється відповідним наказом керівника господарства. Керівник практики на місці організовує проведення практики, створюючи для цього відповідні виробничі умови, проводить інструктаж з техніки безпеки, надає здобувачу вищої освіти відповідні матеріали і документи племінного обліку, складає календарний план проходження практики.

Основним завданням загально-технологічної практики з виробництва продукції тваринництва є підготувати здобувачів вищої освіти до самостійної роботи на виробництві в якості техніків технологів з виробництва і переробки продукції

тваринництва.

Викладач-керівник практики від кафедри:

- розробляє тематику індивідуальних завдань, яка враховує передбачувані теми кваліфікаційних робіт;
- узгоджує з керівником практики від підприємства (організації, установи) індивідуальні завдання з урахуванням особливостей місця практики;
- бере участь у розподілі здобувачів вищої освіти за місцями практики;
- контролює своєчасне прибуття здобувачів вищої освіти до місць практики;
- здійснює контроль за виконанням програми практики та строками її проведення;
- надає методичну допомогу здобувачам вищої освіти під час виконання ними індивідуальних завдань і збору матеріалів до випускної роботи;
- проводить обов'язкові консультації щодо обробки зібраного матеріалу та його використання для звіту про практику, а також у випускній роботі;
- інформує здобувачів вищої освіти про порядок надання звітів про практику;
- приймає захист звітів здобувачів вищої освіти про практику у складі комісії, на підставі чого оцінює результати практики здобувачів вищої освіти, атестує їх і виставляє оцінки у залікові книжки;
- здає звіти здобувачів вищої освіти про практику на кафедру.

Керівник практики від підприємства, що здійснює загальне керівництво практикою:

- несе особисту відповідальність за проведення практики у межах своєї компетенції;
- організовує практику згідно з програмами практики;
- визначає місця практики, забезпечує найбільшу ефективність її проходження;
- організовує проведення інструктажу з охорони праці, техніки безпеки та протипожежної безпеки відповідними фахівцями;
- забезпечує виконання погоджених з навчальним планом графіків проходження практики по структурних підрозділах підприємства;
- надає здобувачам-практикантам можливість користуватись наявною літературою, необхідною документацією, лабораторіями, майстернями підприємства для виконання програми практики;
- забезпечує і контролює дотримання здобувачами-практикантами правил внутрішнього розпорядку;
- створює необхідні умови для засвоєння практикантами нової техніки, передової технології, сучасних методів організації праці;
- контролює виконання Кодексу законів України про працю тощо.

Здобувачі вищої освіти, які не задіяні на оплачуваних робочих посадах, за домовленістю з керівником практики від господарства планують такі види робіт:

- ✓ загальне знайомство з господарством та фермами, переробним підприємством, збір необхідних відомостей;
- ✓ робота дублером завідувача ферми, обліковця, лаборанта, апаратника тощо;
- ✓ робота з виконання завдань керівника практики від господарства, підприємства;
- ✓ збір матеріалів для виконання випускної роботи;

✓ складання звіту.

Несвоєчасне прибуття здобувача вищої освіти на практику або неповне її проходження розглядаються як порушення трудової дисципліни. У такому разі його направляють на практику повторно або виключають з університету.

У період практики здобувач вищої освіти повинен:

- ✓ отримати інструктаж з техніки безпеки на робочому місці, вивчити правила охорони праці, дотримуватися правил техніки безпеки і виробничої санітарії;
- ✓ дотримуватися діючих на підприємстві правил внутрішнього розпорядку;
- ✓ виконувати види робіт, які передбачені змістом практики, а також завдання керівника практики від підприємства;
- ✓ відповідати за виконувану роботу і її результати на рівні зі штатними працівниками;
- ✓ активно впроваджувати на підприємстві прогресивні методи роботи і брати участь у виробничих нарадах і громадському житті колективу;
- ✓ проводити профорієнтаційну роботу серед випускників сільських шкіл;
- ✓ систематично вести щоденник практики за встановленою формою;
- ✓ зібрати матеріали для виконання випускної кваліфікаційної роботи;
- ✓ оформити звіт про проходження практики.

Після закінчення практики здобувач вищої освіти повинен:

- ✓ отримати характеристику з підприємства – місця проходження практики, підписану керівником підприємства та завірену печаткою;
- ✓ завірити щоденник та звіт підписом керівника практики від підприємства та печаткою;
- ✓ завірити відомості з переліком виконаних робіт;
- ✓ у визначений наказом ректора термін захистити звіт про проходження практики перед комісією відповідної кафедри.

Права здобувача-практиканта. Здобувач вищої освіти має право:

- ✓ вимагати забезпечення належних умов щодо техніки безпеки праці, виробничої санітарії та тривалості робочого дня;
- ✓ ознайомитись з документацією виробничого і племінного обліку, планами перспективного розвитку і звітами з господарської діяльності підприємства;
- ✓ на участь у виробничих процесах підприємства і робочу діяльність у ролі практиканта на кваліфікованих посадах.

За час проходження практики здобувач вищої освіти повинен набути практичних навичок з організації виробництва продукції тваринництва, впровадження в стадах тварин селекційних програм, спрямованих на зростання їх генетичного потенціалу, творчого аналізу і оцінки виробничої діяльності господарства і його виробничих підрозділів. Здобувач-практикант також бере активну участь в бонітуванні тварин, розробці та впровадженні організаційних і зоотехнічних заходів, спрямованих на підвищення продуктивності стад окремих видів тварин, збільшення виробництва продукції тваринництва.

Проходячи виробничу практику, здобувач вищої освіти вивчає річні звіти господарства за останні роки, виробничо-фінансовий план, зоотехнічні звіти за результатами племінної роботи і бонітування тварин, систему оплати праці та інші

форми матеріального стимулювання праці. Збирає матеріали для написання випускної кваліфікаційної роботи.

Залежно від напрямку виробництва продукції тваринництва в умовах підприємств здобувач вищої освіти повинен проаналізувати стан розвитку галузей тваринництва у господарстві.

Звітність про проходження практики

Звіт про проходження практики здобувач вищої освіти зобов'язаний здати протягом одного тижня від початку навчального семестру.

Здобувачі вищої освіти письмовий звіт здають на відповідну кафедру для рецензування науковому керівнику. Разом із звітом здається щоденник та характеристика з місця проходження практики.

У звіті здобувач вищої освіти повинен показати вміння аналізувати і узагальнювати різні питання результатів господарської діяльності окремих виробничих підрозділів, організацію та впровадження заходів, спрямованих на підвищення продуктивності тварин. Структура звіту про практику для підприємств з виробництва продукції тваринництва наведено в таблиці.

Структура звіту для підприємств з виробництва продукції тваринництва

Назва розділу	Орієнтовна кількість сторінок
Титульний аркуш (додаток А).....	1
Зміст (додаток Б).....	1
Реферат (додаток В).....	1
Вступ	1-2
1. Місце та об'єкт практики.....	2-3
2. Кормова база та годівля сільськогосподарських тварин.....	2-3
3. Гігієна утримання тварин.....	2-3
4. Розведення та селекція сільськогосподарських тварин.....	2-3
5. Відтворення сільськогосподарських тварин.....	2-3
6. Механізація і електрифікація виробничих процесів у господарстві... ..	2-3
7. Ветеринарно-санітарні заходи.....	2-3
8. Первинна переробка тваринницької сировини.....	2-3
9. Охорона праці.....	2-3
10. Охорона довкілля.....	2-3
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	1-2
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	без обмежень
ДОДАТКИ.....	без обмежень
Загальний обсяг основного тексту (без списку літератури і додатків)...	25-37

Зміст може дещо коригуватись залежно від місця практики (галузі птахівництва, конярство, вівчарство, бджільництво).

Якщо за результатами перевірки звіту виявлено його відповідність вимогам, звіт рекомендується до захисту перед комісією шляхом здійснення напису на

титульному аркуші «до захисту» безпосереднім керівником та завіряється його підписом з позначенням дати здійснення підпису. У випадку виявлення невиконаних робіт, невідповідності вимогам, звіт направляється на доопрацювання здобувачу вищої освіти із здійсненням напису на титульному аркуші «на доопрацювання» безпосереднім керівником, що завіряється його підписом з позначенням дати здійснення підпису.

За результатами перевірки звіту керівник практики від кафедри визначає оцінку, з якою звіт рекомендується до захисту перед комісією. Оцінка керівника практики носить рекомендаційний характер і не є кінцевою оцінкою захисту для комісії.

Структура звіту для підприємств з переробки продукції тваринництва

Назва розділу	Орієнтовна кількість сторінок
Титульний аркуш (додаток А).....	1
Зміст (додаток Б).....	1
Реферат (додаток В).....	1
Вступ	1-2
1. Місце та об'єкт практики.....	2-3
2. Організація праці підприємства.....	1-2
3. Сировинна база підприємства (характеристика виробництва продукції тваринництва у даному регіоні).....	2-3
4. Ветеринарно-санітарні заходи.....	3-5
5. Загальна характеристика технології переробки основної сировини (молоко, м'ясо).....	3-4
6. Характеристика технологічного обладнання.....	2-3
7. Основні технологічні схеми виготовлення харчових продуктів..	3-5
8. Розрахунок продуктового балансу.....	3-4
9. Оцінка якості готової продукції.....	3-4
10. Охорона праці.....	2-3
11. Охорона довкілля.....	1-2
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	без
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	обмежень
ДОДАТКИ.....	без
Загальний обсяг основного тексту (без списку літератури і додатків).....	обмежень
	31-46

Оцінка за практику вноситься в залікову екзаменаційну відомість і в залікову книжку здобувача вищої освіти за підписами членів комісії.

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ

Термін проведення — VII семестр

Тривалість практики - кредити (90 годин)

Мета і завдання практики. Отримання первинних професійних умінь і навичок, ознайомлення з основними технологічними процесами виробництва продукції тваринництва.

Основним завданням практики є:

- ознайомлення з основними операціями переробки продукції тваринництва: вхідний контроль сировини, технологічна схема виготовлення та аналіз якості готового продукту;
- вивчення прийомів підготовки основної та допоміжної сировини;
- відпрацювання параметрів переробки продуктів тваринництва;
- ознайомлення з методиками визначення якості сировини та готового продукту;
- закріплення у здобувачів вищої освіти навичок роботи з обладнанням, яке використовується в лабораторіях;
- закріплення вмінь організації лабораторних досліджень;
- підготовка здобувачів вищої освіти до проходження загально-технологічної практики з переробки продукції тваринництва.

Організація проведення практики

На навчальну практику «Технологія переробки продукції тваринництва» відведено 90 годин.

Навчальна практика проводиться впродовж тижня на кафедрі технологій переробки та зберігання сільськогосподарської продукції ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет» відповідно до плану проведення навчальної практики.

Перед початком робіт усі здобувачі вищої освіти проходять інструктаж з техніки безпеки, про оформлюється акт установленної форми. Кожен здобувач вищої освіти під час виробничої практики самостійно виконує певний обсяг робіт. Особлива увага приділяється роботі з приладами і матеріалами, хімічним посудом та реактивами, веденню лабораторних записів, організації вимірювань, оформленню роботи.

Після закінчення виробничої практики здобувачі вищої освіти складають письмовий звіт, який оформляється кожен індивідуально. У звіті вказуються основні положення методик експериментальних досліджень та особливості техніки проведення лабораторних аналізів, фактори, які впливають на точність результатів та висновки. За підсумками виробничої практики та за звітом здобувачі вищої освіти індивідуально захищають свої роботи.

План проведення проходження практики та розподіл годин

№ п/п	Заходи	Кількість годин
1	Виготовлення мила за різними технологіями Визначення параметрів основних технологічних операцій переробки	24

	технічної жирової сировини. Визначення кількісних та якісних показників технічного жиру.	
2	Підготовка сировини для виготовлення фаршу для м'ясних напівфабрикатів. Відпрацювання параметрів виготовлення напівфабрикатів з фаршу: пельмені, котлети. Оцінка якості сировини та готового продукту. Виїзд на підприємство ФОП Бородіна Л.	24
3	Підготовка сировини для виготовлення рибопродуктів. Відпрацювання параметрів виготовлення рибопродуктів Оцінка якості сировини та готового продукту.	18
4	Підготовка допоміжної сировини тваринного та рослинного походження для виготовлення м'ясопродуктів. Відпрацювання параметрів підготовки допоміжної сировини. Оцінка якості готового продукту.	18
5	Підготовка звіту	6
Разом		90

В результаті проходження практики здобувачі вищої освіти повинні:
знати:

- правила техніки безпеки під час роботи у лабораторії;
- вимоги державних стандартів до сировини і готової продукції;
- властивості основної та допоміжної сировини;
- загальні характеристики технологічних процесів виготовлення продуктів тваринництва;
- сучасні методи контролю готової продукції.

вміти:

- виконувати розрахунки продуктового балансу м'ясопродуктів та виходу іншої продукції;
- здійснювати контроль якості сировини і готової продукції;
- вирішувати питання виробництва, переробки і реалізації продукції, яка б за якістю відповідала вимогам міжнародних стандартів;
- встановлювати положення для загального і багаторазового застосування завдань з метою досягнення оптимального ступеня впорядкування у певній сфері, результатом якої є підвищення ступеня відповідності продукції, процесів та послуг їх функціональному призначенню.

Звітність про проходження практики

За кожний день проходження навчальної практики здобувач вищої освіти повинен робити записи у щоденнику з позначенням особистої участі у виконаній роботі. Після закінчення практики, на підставі записів у щоденнику та інших даних складається звіт, відповідно до розділів, які передбачено планом.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України "Про вищу освіту". К.: ВР України, 2002. 34 с.
2. Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах. /Наказ Міносвіти України від 02.06.1993 р., № 161. -К.- 1993.-24 с.
3. Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти вищих навчальних закладів України. /Наказ Міносвіти України від 08.04.1993 р., № 93. -К. -1993.-17 с.
4. Норми часу для планування й обліку навчальної роботи педагогічних і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів. /Наказ Міносвіти і науки України від 07.08.2002 р., № 450. - К. -2002.-12 с.
5. Рекомендована практика державної атестації випускників вищих аграрних закладів освіти. / Цищорський Л.М., Захаренко М.О., Ільїн В.В. та інші. - К.: Аграрна освіта, 2000. -38 с.
6. Положення про участь здобувачів вищої освіти НАУ у міжнародних програмах навчально-виробничих практик та виробничого стажування. - К. -2001.-4с.
7. Ібатулін І. І. та ін. Годівля сільськогосподарських тварин. Вінниця: Нова книга, 2007. - 616 с.
8. Ібатулін І. І. та ін. Практикум з годівлі сільськогосподарських тварин. - К.: Вища освіта, 2003. - 432 с.
9. Проваторов Г.В., Проваторова В.О. Годівля сільськогосподарських тварин: підруч. - Суми: Ун-ська книга, 2004. - 510 с.
10. Бичківський Р.В., Столярук П.Г., Гамула П.Р. Метрологія, стандартизація, управління якістю і сертифікація. – Львів, 2002.-560 с.
11. Віннікова Л.Г. Теорія і практика м'яса. – Навч. посібник. – Ізмаїл, 2000. – 220 с.
12. Козлова А.В. Стандартизація, метрологія, сертифікація в общественном питании.- М., 2001.- 160 с.
13. Технологія м'яса і м'ясних продуктів: підручник за редакцією М.М. Клименка. – К.: Вища освіта. – 2006. – 640 с.
14. Басовський М. З., Буркат В. П., Віннічук Д. Т. та інші. Розведення с.-г. тварин. - Біла Церква : БДАУ, 2001. - 399 с.
15. Кравченко М. А. Практикум з розведення сільськогосподарських тварин. -К. :НАУ, 2005.-221 с.
16. Мельник Ю. Ф., Агафонов М. І., Зубець М. В., Буркат В. П. Племінні ресурси України - К. : Аграрна наука, 1998. - 336 с.
17. Міжнародні стандарти (ГОСТ) та держстандарти України (ДСТУ) на тваринницьку продукцію, корми та кормові засоби.
18. Цициліано О. Креативність та стандартизація як основа конкурентоспроможності організації //Стандартизація. Сертифікація. Якість, №1 (44), 2007.
19. Брауэр Хорст. Технология изготовления вареных колбас: Технологическое руководство по куттерованию, окрашиванию и органолептической оценке вареных колбас. – К.: Техніка, 2002. – 104 с.
20. Віннікова Л.Г. Теорія і практика переробки м'яса. Ізмаїл.: СМІЛ, 2000. 172с.